

Ny antikvitsminister

I slutningen af marts 2016 omorganiserede den ægyptiske præsident el-Sisi sit ministerkabinet, og det betød blandt andet udskiftning på den taburet, der hidtil havde tilhørt antikvitsminister Mamdouh el-Damaty. Den nyudnævnte antikvitsminister hedder Khaled el-Anany. Han har bl.a. en ph.d.-grad i ægyptologi fra Université Paul-Valéry i Montpellier i Frankrig, hvor han også har været gæsteprofessor ad flere omgange siden 2006. El-Anany har desuden arbejdet for IFAO (Institut français d'archéologie orientale) i Cairo, været museumsinspektør og meget andet. Et komplet curriculum vitae kan læses på nettet her:

http://www.iae-egyptology.org/uploads/Statement_Khaled%20El-Enany.pdf

FUND & FORSKNING

Nye grave åbnet i Sakkara

I maj måned indviede antikvitsminister Khaled el-Anani genåbningen af tre grave i Sakkara. Det drejer sig om to fra 6. dynasti nær Tetis pyramide: vesiren Ankhmahor og Neferseshemtah. De har været kendt siden 1898, men blev først gjort tilgængelige for turister sidst i 1970'erne. Nogle år senere blev de igen lukket og brugt som magasin for nye fund i området. Nu er de blevet tømt og restaureret. Ankhmahors navn er uløseligt forbundet med en af scenerne i hans grav, der viser omskæring og andre kirurgiske indgreb, hvilket nok skal gøre den til et trækplaster.

Den tredje grav tilhører en af Rameses II's højst rangerende embedsmænd i

Memfis: Netjeruimes (Nemtiemes er en anden læsemåde). Han var vesir og leder af alle de kongelige byggeprojekter i Memfis. Han havde også været "ambassadør" (kongelig budbringer), og hans navn er nævnt i Karnak i forbindelse med fredstraktaten med hittitterne fra år 21. Ifølge Alain Zivie, der opdagede graven under klipperne ved Bubasteion i 1997, kan det meget vel have været ham, der var rejst til hittiterkongen og hjembragte selve traktaten, indgraveret på en sølvplade, til Ramesses II. Graven er udsmykket med relieffer med velbevarede farver. Inderst inde i klippen er i bagvæggen udhugget en statue af kongen, der står under Hathorkoens beskyttende mule. Om opdagelsen af graven: Alain Zivie, *Les Tombeaux retrouvés de Saqqara*, 2003, s. 120-141.

Unas-pyramiden er nu også genåbnet efter at have været lukket i 20 år. Gravkammeret er et besøg værd med sin kiste og pyramidetekster og geometrisk udsmykning på væggene. [LM]
Lagt på EEF 2. juni 2016.

Vesiren Netjeruimes. Foto Patrick Chapuis.

El-Lisht

EN SEGLBÆRERS GRAV

Begravelsesområdet el-Lisht, som blev brugt af konger og embedsmænd i Mellemste Rige, ligger syd for Dahshur. Her findes bl.a. Amenemhet I's og Sesostri I's pyramider, omgivet af mindre pyramider samt mastabagrave. Amerikanske og ægyptiske arkæologer

Kirurgen i arbejde. Wellcome Library, London.

har fundet en velbevaret grav fra 12. dynasti. Graven tilhørte Sesostris I's seglbærer, og væggene i graven er dekoreret med scener, der viser den døde foran guderne og i forskellige situationer med sin familie. Sarah Parcak og arkæologerne fra Alabama University er ved at oplære de ægyptiske arkæologer i nye metoder inden for dokumentation, konservering og brug af satellit-udstyr til at sikre arkæologiske lokaliteter. De fortsatte udgravninger vil forhåbentlig tilvejebringe flere informationer om seglbæreren og hans familie. Lagt på nettet 23. februar 2016 <http://english.ahram.org.eg/News/188325.aspx>

Luxor

KOM EL-HEITTAN

Hourig Sourouzians udgravninger ved Amenhotep III's dødetempel i Kom el-Heittan bringer stadig nye ting for dagen. Fornylig fandt udgraverne flere Sakhmet-statuer og dele af en statue af Amenhotep III iført *heb-sed*-dragt. Tre af Sakhmet-statuerne forestiller gudinden siddende på en trone med *ankh*-tegn i højre hånd, mens en enkelt statue viser gudinden stående med papyruscepter i venstre hånd.

Lagt på nettet 15. marts 2016 <http://english.ahram.org.eg/News/191039.aspx>

Edfu

STATUEFUND UNDER RAZZIA

Ved en ransagning i en lokal narko- og våbenhandlers hus i Edfu blev der fundet en statue af Amenhotep III. Der blev øjeblikkeligt nedsat en arkæologisk komité, der fik til opgave at undersøge statuen og verificere dens ægthed. Daværende antikvitetminister Mamdouh el-Damaty beordrede statuen fragtet til Edfu, hvor den skal restaureres og konserveres, før den med tiden kan blive udstillet på et af Ægyptens museer. Chef for arkæologi i Aswanområdet, Nasr Salama, udtalte, at den meget velbevarede statue er fremstillet i sort granit. Den er 150 cm høj og forestiller en stående Amenhotep III iført

Amenhotep III fra Edfu. Foto Ministry of Antiquities.

kilt og *nemes*-hovedklæde. Statuen bærer tillige indskrifter med kongens navne.

Lagt på nettet december 2015 <http://www.heritagedaily.com/2015/12/amenhotep-iii-statue-found-in-raid-in-edfu/109126>

Assassif

SARKOFAG FRA 22. DYNASTI

I slutningen af november 2015 kunne den daværende antikvitetminister Momdouh el-Damaty ved et besøg på Luxors vestbred afsløre fundet af en velbevaret sarkofag fra 22. dynasti. Sarkofagen har tilhørt en embedsmand ved navn Ankhef-Khonsu og blev fundet i en niche i TT 28. Det var spanske arkæologer, der i samarbejde med ægyptiske ditto fra Antikvitetministeriet fandt sarkofagen. Chefen for de ægyptiske arkæologer, Mahmoud Afifi, oplyste ved ministerens besøg, at sarkofagen er udført i træ, dækket med et lag af stuk og udført i tydelig 22. dynastistil. Den afdøde er afbildet med en blomsteromkranset paryk. Hans bryst er smykket med en halskæde, og han holder papyrusblomster i hænderne. Desuden er der tekster på sarkofagen samt scener, der viser den afdøde i foran Osiris, Nefertum, Anubis og Hathor – alt i alt en velkendt type sarkofag fra denne tid. Sultan Eid, der leder den øvreægyptiske centraladministra-

tion for antikviteter, kunne fortælle, at sarkofagen indeholdt en mumie, der dog ikke er undersøgt endnu.

Lagt på nettet 26. november 2015 <http://english.ahram.org.eg/News/171837.aspx>

Gebel el-Silsila

NEFERKHEWES KENOTAF

Maria Nilsson fra Lund og hendes hold i Gebel el-Silsila har fundet to kenotafer (skingrave) med i alt seks statuer, der oprindeligt var hugget ud af klippen, men som efter et jordskælv for omkring 2000 år siden kom til at ligge med ansigterne i Nilslam. Forinden havde de været udsat for vind og vejr. Der er i alt 32 kenotafer i Gebel el-Silsila. Her blev der brudt sandsten i store mængder, men det er uklart hvorfor der også skulle være skingrave for embedsmænd, der ikke nødvendigvis havde noget med dette arbejde at gøre.

De nyfundne statuer er de mest velbevarede af dem alle. Begge monumenter relaterer til samme familie, hvor *pater familias* hed Neferkhewe. Han levede i Thutmosis III's regeringstid og bar bl.a. titlerne *medjay*-chef og opsynsmand over fremmede lande. I den ene kenotaf sidder han og hans kone side om side. Han bærer en skulderlang paryk og er afbildet med armene over kors. Hustruen, der bærer en lang, tredelt paryk, er afbildet med den ene

Ill. fra nettet. Foto The Gebel el Silsila Survey Project, courtesy the Egyptian Ministry of State for Antiquities.

hånd på mandens ryg og den anden placeret under brystet.

Den anden kenotaf har fire statuer, og indskriberne angiver, at det igen drejer sig om Neferkhewe, hans hustru Ruiresti og to børn. John Ward mener, at parret må have haft flere børn, da der også er afbildet nogen, som bringer offergaver til deres forældre. Alle er de afbildet med påfaldende runde ansigter og store ører.

Maria Nilsson planlægger at fortsætte arbejdet med at rydde området med de to kenotafer og ad den vej måske opdage nyt om Neferkhewes familie. Hun mener, at det med tiden måske bliver muligt at lokalisere deres egentlige grav i Luxor-området.

Lagt på nettet 7. januar 2016

<http://www.livescience.com/53296-statues-reveal-ancient-egyptian-power-couple.html>

[Såfremt det citerede navn "Neferkhewe" er identisk med et mere gængs navn, Neferkhawt, er det sandsynligt, at han er identisk med en Neferkhawt, der også var *medjay*-chef under Tuthmosis III, og som var ejer af en sandstensstele nu i Nationalmuseet i Budapest (Porter & Moss, *Topographical Bibliography* I,2, s. 799). Jf. *Urk.* IV 989-91 med stelens tekst, hvor Sethe foreslår, at denne Neferkhawt kan være identisk med en anonym *medjay*-chef i Menkheperrasenbs grav (TT 86), da

Neferkhawts søn ifgl. teksten på en granitstatue i Cairo (nr. 547, jf. *Urk.* IV. 991-994) også hedder Menkheper-rasenb og som sin far bestrider hvervet som *medjay*-chef og opsynsmand med fremmedlandene. Det åbner således op for den forventede forbindelse til det thebanske gravmiljø. Dette styrkes betragteligt af, at der findes en gravkegle tilhørende en *medjai*-chef Neferkhaut (Gary Dibley og Bron Lipkin, *A Compendium of Egyptian Funerary Cones*, London 2009, no. 280 med henvisning til en grav i Dra' Abu el-Naga Kampp -243-). Om *medjai*-chefer og deres arbejde især i Deir el-Medina se *Papyrus* 34/1, 2014, s. 28-37]. [LM]

Aswan: Elefantine

NY STATUE AF HEQAIB

Ved Khnum-templet har de schweiziske arkæologer under ledelse af Cornelius Pilgrim fundet to hovedløse statuer fra Gamle Rige og en offerstele fra Ny Rige. Chef for arkæologi i Aswan-området, Nasr Salama, fortæller, at de første studier af statuerne viser, at en af dem forestiller fyrst Heqaib fra Elefantine, og at det endnu ikke er til at sige, hvem den anden statue forestiller, da den er uden indskrifter. Offerstelen af sandsten fra Ny Rige stammer formentlig fra 18. dynasti. Det er endnu uvist hvem dens ejer var.

[Heqaib, hvis oprindelige navn var Pepinakht, var guvernør over det 1. øvreægyptiske nome i slutningen af 6. dynasti og endvidere involveret i militære aktioner i Nubien. Hans grav ligger i klipperne i Qubbet el-Hawa, men da han havde ry for at være vismand, fik han en separat helligdom på Elefantine, hvor han blev tilbudt langt ind i Mellemste Rige. Derfor findes der også adskillige statuer af ham.] [LM] Lagt på nettet 10. april 2016 <http://english.ahram.org.eg/News/199230.aspx>

Foto Det schweiziske Institut.

Dronning Tejes
tempel i Sedeinga.
Foto Pia Adamsen.

HATSHEPSUTS KAPEL

Medlemmer af det tyske arkæologiske institut kunne i april 2016 på Elefantine ved Aswan afsløre en række stenblokke fra et kapel, der har tilhørt Hatshepsut. Ifølge Felix Arnold, der er chef for de tyske udgravninger, er der i de senere år af schweiziske arkæologer fundet 30 tilsvarende blokke ved Khnum's tempel. Deres betydning har hidtil været uklar, men nu giver alle elementerne mening, siger han. Blokkene stammer nemlig fra et kapel viet til Khnum, opført i Hatshepsuts tidlige regeringsår. Kapellet har bestået af et enkelt rum omgivet af søjler. Indskriftene på blokkene omtaler Hathsepsut som dronning, hvilket er usædvanligt, da hun som regel omtales som konge. Arnold fortæller, at forskerne i de kommende sæsoner vil samle alle blokkene og genopbygge en del af kapellet for bedre at kunne undersøge, hvilket forhold Hatshepsut havde til Elefantine. Man håber tillige, at det nye fund kan give viden om den tidlige del af Hatshepsuts regeringstid.

Lagt på nettet 20. april 2016
<http://hebdo.ahram.org.eg/News/15843.aspx>

Sedeinga

I Nordsudan, 12 km syd for Amenhotep III's store tempel i Soleb, ligger det langt mindre tempel, som han byggede for sin dronning Teje. Lige siden templet først blev genopdaget og afbildet, har det hovedsageligt bestået af en enkelt søjle med Hathor-hoved plantet i en bunke af store stenblokke, der lå hulter til bulter for dens fod. Nu er der endelig nogen, der er begyndt at rydde op.

Da medlemmer af DÆS besøgte stedet i januar 2016, var udsigten til templet skæmmet af en meget stor, mobil kran. Da vi gik nærmere for at se os omkring, varede det ikke længe, før en herre nærmede sig fra et nærliggende hus for at undersøge hvem vi var (Sedeinga er ikke ligefrem overrendt af turister). Det var Claude Rilly fra CNRS, det franske forskningsråd, der med støtte fra Qatar var gået i gang med denne nyttige opgave. Vi fik en lang og detaljeret rundvisning blandt de blokke, der allerede var vendt på ret køl og sat på podier af beton. Stenen er en meget porøs sandsten, der ikke giver de bedste og mest holdbare resultater, men der var dog mange fine relieffer at se af både kongen og dronningen. [LM]

Ny by lokaliseret i Dokki Gel

Siden 1965 har Charles Bonnet, der nu er 82 år gammel, gravet i Sudan, i de sidste mange år i byen Kerma i Nordsudan. Kerma er et fascinerende arkæologisk område, dels fordi der er spor af beboelse helt tilbage fra 2500 f.Kr., dels fordi den rummer så mange uvante, indfødte nubiske træk. Karakteristisk for arkitekturen er cirkelrunde og ovale grundplaner, som er smukt restaureret i sandet for foden af "den vestlige defufa", som den store lerstensbygning på stedet kaldes.

Knap 1 km fra Kerma ligger Dokki Gel, hvor Bonnet og hans team fra Genève har gravet i flere år. Bebyggelsen på stedet synes at gå tilbage til 1800 f.Kr., og den inkluderer også væsentlige rester af et tempel bygget af Amenhotep IV/Akhnaten (se Lises artikel om Sesebi i dette nummer). I vinter opdagede arkæologerne spor af et enormt byggeri, der rummede mindst to runde templer, paladser og beboelseshuse. For at skærme den royale og sakrale del af byen fra almindelige menneskers nærhed var der anlagt en port, der var omkring 100 m lang (ja! Bonnet har sammenlignet den med den funktion som hypostylhallen i Karnak

Foto Mission
Archéologique
Suisse au Soudan,
fra nettet.

havde som indgangsparti til templets allerhelligste). Dette byggeri er helt originalt, med træk, der hverken er ægyptiske eller nubiske. Det interessante fund er ikke synligt for det blotte øje, for det ligger endnu under jorden. Opdagelsen er fortaget med geomagnetisk udstyr og assistance fra polske eksperter. [LM]

Blækkets hemmeligheder

For 5000 år siden opfandt ægypterne blækket. Da skriften også blev udformet, var det ikke længere nødvendigt udelukkende at gemme informationer i hovedet. Antikkens blæk består af en væske iblandet bindemiddel og pigment, der kan være kønrøg eller udtræk fra galæbler (en udvækst på blade

fremkaldt af et insekt) tilsat jernsulfat. Hvad lavede ægypterne deres blæk af? Det forsker Thomas Christiansen, ph.d.-studerende på ToRS, i, og i april var han i Genoble for at benytte "European Synchrotron Radiation Facility", en 834 m lang elektronaccelerator, der via røntgenstråling kan afkode blækkets fingeraftryk. I 48 timer havde han og hans naturvidenskabelige kolleger mulighed for at anvende apparatet og indsamle data, der nu analyseres i København. Hvis man kender blækkets dna, vil det lette arbejdet med at samle fragmenter af en papyrusrulle, der kan være spredt i forskellige samlinger, og tekster uden kendt proveniens, der kommer fra samme lokalitet. Projektet er højeste grad tværfagligt, da det udover professorer i kemi og fysik ved Københavns Universitet samarbejder med ledende naturvidenskabelige laboratorier i ind- og udland. [LM] *Jyllandsposten* 18. marts 2016.

Netrapport udgivet 25. februar 2016 (på fransk) med 9 billeder:
<http://www.tdg.ch/culture/culture/Une-ville-antique-depitée-en-Nubie/story/14519472>

Kort om Dokki Gel på engelsk:
<http://www.kerma.ch/index.php?Itemid=54&lang=en>

Optisk mikroskopbillede af en kønrøg-blæk på en medicinsk papyrus fra tempelbiblioteket i Tebtunis (P. Carlsberg 172). De lysende og transparente partikler, der ses i den sorte blæk, er til dels bindemiddel (gummi arabicum) og det sand, salt og vand, der igennem årtusinder har indlejret sig i henholdsvis blækket og papyrussen. Foto Centre for Art Technological and Conservation Studies, SMK.

Nyt om tatovering

At de gamle ægyptere brugte tatovering er ikke ukendt. De motiver, der er fundet på mumier fra Mellemste Rige, viser trekantede former af prikker. På lårene af kvinder afbildet på to vægmalerier og på en enkelt fajanceskål og en salveske fra Nye Rige ses et mere kompliceret motiv: en silhuet af en "Bes-figur", den gud hvis rolle på det tidspunkt primært var at beskytte kvinder under undfangelse og fødsel. IFAO (det franske arkæologiske institut) har i snart 100 år arbejdet i Deir el-Medina, og for nylig har Cédric Gobeil og hans kolleger fundet en ny mumie, der viste sig at gemme på unikke detaljer. Den blev undersøgt med infrarødt lys af Anne Austin, bioarkæolog fra Stanford University. Mumien manglede både hoved og ben, men overkroppen og hofterne var tatoveret med omkring 30 figurer: silhuetter af bavianer og *udjat*-øjne på halsen; på overarmene en kobraslange og køer med Hathor-krone og *menat*-halskæde; og på hofterne lotusblomster og kultgeråd (et håndtag til et spejl(?)) med gudindens ansigt). Det drejer sig om ægte tatovering udført med nål og blåsort blæk, ikke bare kropsbemaling. Motiverne er ikke tilfældigt valgt, for de kan alle sættes i forbindelse med Hathor og hendes mange roller, og mange af symbolerne har også forbindelse til genfødsel og seksualitets rolle her. Gobeil foreslår, ikke uventet, at kvinden kan have fungeret som præstinde for Hathor, som netop blev dyrket i området og i ptolemæisk tid fik et helt lille tempel i Deir el-Medina. [LM]

Læs mere om tatovering i *Papyrus* 23/1, 2003 og et interview med Gobeil i *Science et avenir* (på fransk) her: <http://www.sciencesetavenir.fr/archeo-paleo/archeologie/20160614.OBS2551/egypte-le-secret-de-la-momie-tatouee.html?xtor=RSS-4>
Lagt på EEF 16. juni 2016

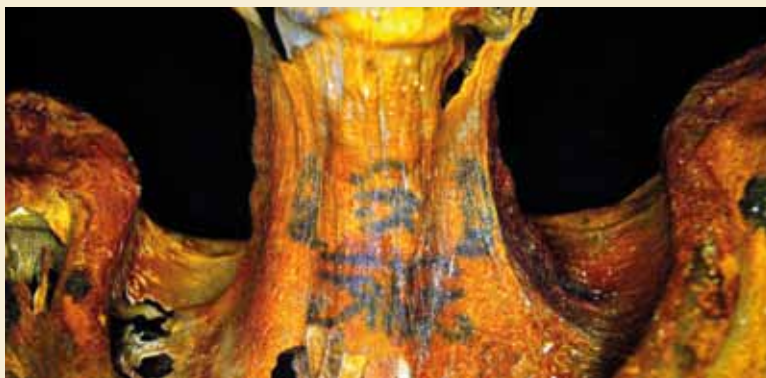

Foto Anne Austin/IFAO.

Tutankhamons dolk kom fra rummet!

Eller råmateriale til bladet gjorde. Dolken er en af de sjældne genstande af jern fra det gamle Ægypten. Nu er materialet blevet undersøgt, og det viser sig, at det ikke drejer sig om jordisk jern, men meteorisk jern, der har et højere nikkelinhold og mindre indhold af kobolt, fosfor, kulstof og svovl. Undersøgelsen blev foretaget med non-invasive røntgenstråler af Det Polytekniske Universitet i Milano og universiteterne i Pisa og i Torino i samarbejde med Det Ægyptiske Museum i Cairo og Universitetet i Fayum. Meteorisk jern blev allerede i 1928 påvist i ni prædynamiske perler fra Gerzeh syd for Cairo. Jernet i dolken har samme sammensætning som en meteorit fundet i den vestlige ørken syd for Mersa Matruh.

En anden genstand fra kongens grav er også udført af materiale, der faldt ned fra himlen. I 1006 foreslog en østrigsk astrokemiker, at den lysegrønne skarabæ i en af kongens hals-smykker var udført af glas, der smeltede sammen, da en meteorit styrtede ned i sandet i den vestlige ørken. Her kan man stadig finde mange eksempler på sådanne glasforekomster, der ikke har været i forbindelse med menneskehånd. [LM]

The Guardian 2. juni 2016 https://www.theguardian.com/world/2016/jun/01/dagger-king-tut-tomb-iron-meteorite-egypt-mummy?CMP=share_btn_link

Foto Det Ægyptiske Museum, Cairo.

Fotografering i Cairo-museet

Allerede i slutningen af 2015 blev der givet midlertidig tilladelse til at fotografere (uden blitz) på Det Ægyptiske Museum i Cairo. Efter en måneds tid blev muligheden dog sløjft, men i begyndelsen af marts 2016 blev ordningen indtil videre gjort permanent, og for 50 ægyptiske pund kan besøgende erhverve en fotobillet, der giver tilladelse til at fotografere løs (uden blitz) på museet. Der er dog undtagelser, f.eks. er det ikke tilladt at fotografere i rummet med Tutankhamons guldfund eller i rummet, der indeholder Tanis-skattene. Museet i Luxor har netop (april 2016) fulgt trop og tilbyder også fotobilletter. Det er meningen, at det mod betaling med tiden skal være muligt at fotografere på alle museer i Ægypten. Ordningen gælder "amatørfotografer" med almindelige digitalkameraer med almindeligt udstyr eller telefoner. Ønsker man at fotografere professionelt med stativ eller mere avanceret udstyr, skal der stadig søges tilladelse på forhånd, ligesom videofotografering heller ikke er tilladt.

Ministeren på museumsbesøg

Den nyudnævnte antikvitsminister Khaled el-Anany ligger ikke på den lade side. Blot tre dage efter sin udnævnelse var ministeren på visit på to af de store museumsbyggerier i Cairo, nemlig Grand Egyptian Museum i Giza (GEM) og National Museum of Egyptian Civilisation (NMEC) ved Fustat. Formålet med de to besøg var at lægge pres på den videre proces med at få bygget museerne færdige. Arbejdet har ligget stille især på grund af budgetmæssige problemer, men der har også været tekniske problemer.

Under sit besøg i GEM inspicerede ministeren de forskellige byggefaser og holdt møde med ledende ingeniører fra Ægyptens væbnede styrker. El-Anany annoncerede umiddelbart derefter, at han ville søge at komme med løsninger

på de tekniske udfordringer så hurtigt som muligt. Han sagde desuden, at GEM er et af landets megaprojekter – et våben mod alle de nuværende udfordringer, der er i landet. På NMEC inspicerede han forberedelserne til den midlertidige udstillingshal, der efter planen skal åbne senere på året (2016).

El-Anany holdt også møde med UNESCOs repræsentant i Cairo, Ciara Berdiski, for at få påbegyndt et træningsprogram, der skal forbedre de ægyptiske museumsinspektørers kompetencer.

Lagt på nettet 29. marts 2016

<http://english.ahram.org.eg/News/198222.aspx>

Open Air militærmuseum

Antikvitsministeren, Khaled el-Anany, har i april 2016 desuden godkendt planerne om at genfortælle landets militære historie fra oldtiden og til i dag. Det skal foregå gennem et ambitiøst projekt, der bl.a. går ud på at restaurere oldtidens Horus-vej i Sinai og gøre syv lokaliteter i Qantara i deltaet på den østlige side af Suezkanalen tilgængelige for turister. Der skal ligeledes etableres et museum, der viser Ægyptens militære historie, og projektet er blevet til i samarbejde med Ægyptens væbnede styrker. Antikvitsministeren siger, at projektet skal være færdigt om 12 måneder, og at der allerede er holdt møder med de væbnede styrkers embedsmænd om planerne.

Mohamed Abdel-Maqsoud, der koordinerer de arkæologiske lokaliteter omkring den nye Suezkanal, fortæller tillige, at der også kommer til at være moderne informationstavler, højteknologisk sikkerhedsudstyr og lyssystem plus andre faciliteter, herunder besøgscenter, boghandel, souvenirbutik og cafeteria.

Lagt på nettet 6. april 2016

<http://english.ahram.org.eg/News/198942.aspx>

Besøgscenter i Amarna

For at promovere turisme, især i Minya i Øvreægypten, indviede den daværende antikvitsminister Mamdouh el-Damaty tidligere på året (2016) det nye Tell el-Amarna besøgscenter. Centret har fokus på Akhnaten, og besøgende kan bl.a. se kopier af kongens grav, paladser og huse. Her er også modeller af byen med gader, huse, paladser og templer.

Under åbningen af besøgscenteret lod el-Damaty også pressen vide, at arbejdet på Aten-museet og nationalmuseet i Mallawi er i fuld gang, selvom der har været rygter fremme om det modsatte.

Lagt på nettet 20. marts 2016

<http://english.ahram.org.eg/News/193451.aspx>

Museo egizio, Torino

Det ægyptiske museum i Torino genåbenede for et års tid siden efter en total nyopstilling af den enorme samling. Det museum er en rejse værd! Smukt og logisk sat op med god skiltning på italiensk og engelsk. Ud over alle de kendte genstande findes der en lang korridor med en studiesamling ordnet efter materiale. En mandshøj vitrine fuld af nakkestøtter af træ er betagende – som et oldægyptisk Ikea.

Den permanente samling i Torino indledes med en smukt illustreret gennemgang af samlingens historie og præsentation af de involverede tidlige rejser. For tiden er opstillingen mere eller mindre sammenflettet med elementer af en særudstilling om Ægypten i den romerske verden, "Nilen i Pompeji. Visionen om Ægypten i den romerske verden". På 3. sal er den egentlige særudstilling i rum, der fokuserer på forskellige aspekter: forbindelsen mellem Ægypten og Hellas, Osirislegenden, der jo med dyrkelsen af Isis fik enorm betydning, Serapis og Isis, det ret ukendte Isistempel i Benevento i Syditalien, Isiskulten i Pompeji, pompejanske vægmalerier med havemotiver med ægyptisk inspiration og ægyptiske skulpturer fra

Foto LM.

Ægyptisk landskab i villa i Pompeji. Fra udstillingskataloget.
Foto Archivi Fotografico della Soprintendenza Speciale.

haven til et andet hus i byen og til slut en demonstration af Isiskultens udbredelse i Piemonte, regionen omkring Torino.

Overordnet er det interessant at se, hvordan romerne, i hvert fald de romerske billedkunstnere, har udvalgt det mest visuelt typiske fra Nillandet, det som de umiddelbart har kunnet relatere til. Myten om Isis har fænget på grund af gudindens alment menneskelige egenskaber. Landskabet har fascineret med sin frodighed og sine elementer af noget eksotisk afrikansk. De ægyptiske symboler (sfinkser, obelisker, pyramider, sistrer) har fænget med deres præcise og typisk ægyptiske udseende. Romerne, som jo

tidsmæssigt var noget tættere på de gamle ægyptere end vi er, burde have fattet det gamle Ægyptens særegne kultur lettere end vi, der halter 2000 år bagefter dem. Men vi er i den særegne position, at vi (ægyptologerne) har nøglen til deres urgamle sprog. Romerne var bedst bekendt med det samtidige Ægypten, og det er i sig selv fascinerende. Men vi har muligheden for at se længere tilbage.

Et andet arrangement over et lignende tema foregår i selve Pompeji, hvor der i foråret i det store gymnasium blev opsat syv Sakhmetstatuer og en af Tuthmosis I. Her stod der jo engang et rigtigt Isistempele (se *Papyrus* 31/1, 2011).

Der foreligger et gedigent katalog over den permanente samling i Torino (også på engelsk), og naturligvis også en bog om særudstillingen (på italiensk). [LM]

Udstillingen i Torino slutter d. 4. september
<http://www.museoegizio.it/en/nilo-pompei/>
 Museets hjemmeside
<http://www.museoegizio.it/en/>
 Installationen i Pompeji slutter d. 2. november
<http://www.arte.it/calendario-arte/napoli/mostra-egitto-pompei-27145>

HISTORISKE DAGE 2016

Kathrine og Michael fra Atlantis Rejser. Foto LM.

Den 9. og 10. april løb “Historiske Dage” af stablen i Øksnehallen i København. Arrangementet kørte for andet år, og nu var Dansk Ægyptologisk Selskab også med. En stor indsats blev gjort af arbejdsgruppen bestående af Lise Manniche, Tine Bagh, Elin Rand Nielsen, Louise Alkjær og Merete Allen Jensen (alle medlemmer af DÆS’ bestyrelse). Vores deltagelse kom i stand ved et samarbejde med

Atlantis Rejser, der stod for udgifterne til vores delte stand. Tine skaffede en skærm fra Glyptoteket til Lises løbende diasshow med billeder fra Ægypten og Sudan; Elin lånte saksehylde fra sin arbejdsplads; Merete sørgede for, at vores stand blev en grafisk smuk installation og opdaterede yderligere vores foldere; Charlotte Nielsen var kontakten til Atlantis; og Lise holdt boldene i luften.

Resultatet for DÆS var, at, takket være Atlantis Rejser, var arrangementet uden udgifter for os. Vi fik nye medlemmer; vi fik et par vigtige deltagere til vores rejse til Sudan i november; og, med indsatsen fra de ovenfor nævnte samt yderligere Ziff Jonker, Mette Gregersen og Paul John Frandsen fra bestyrelsen fik vi profileret os godt. Vores optræden på scenerne trak fulde huse. Louise Alkjær, Lise og

Lise og Tine på scenen.

Merete hænger DÆS-logoet op. Foto LM.

Tine forsøgte at overbevise de tilstedeværende om, at det ikke er farligt at rejse i Ægypten og Sudan. Lise interviewede Tine om sidste nyt om Nefertitis eventuelle begravelse i Tutankhamons grav, og Tine udspurgte Lise om et altid hot emne: "Sex i det gamle Ægypten". Der er ingen tvivl om, at vi skal være med næste år!
[LM]

NETNYT

Der er efterhånden mange ægyptologiske publikationer af god kvalitet og med videnskabelig vægt, der er tilgængelige til download på nettet, men ofte støder den interesserede læser på en her og nu betalingsmur eller et krav om et dyrt abonnement for at kunne få lov at læse eller downloade. Undtagelserne er f.eks. Oriental Institute i Chicago, som har haft størsteparten af deres mange publikationer liggende frit tilgængeligt længe. Nu har Egypt Exploration Society tilladt Barry Kemp's Amarna Project at lægge alle *Amarna Reports* online. Rapporterne, der udkom i seks bind mellem 1984 og 1995, kan ikke længere fås på tryk, men kan altså nu hentes i deres fulde længde på Amarna Projects hjemmeside. Her ligger i øvrigt også projektets nyhedsbrev, *Horizon*, til gratis download.

http://www.amarnaproject.com/downloadable_resources.shtml

Akhnaten og Nefertitis by i 3D

En udstilling afholdt i Bordeaux i Frankrig i april demonstrerede de resultater, man kan opnå ved at kombinere arkæologi, ikonografi og digital ekspertise. Opgaven var at genskabe dele af byen Amarna i 3D. Teknikken var blevet anvendt af Robert Vergniew m.fl. på talatat fra Karnak, der udkom i bogform (R. Vergniew og M. Gondran, *Aménophis IV et les pierres du soleil. Akhénaton retrouvé*, Paris 1997), men her var det som film fremvist i en stor sal sammen med andre installationer. En beskrivelse af udstillingen (på engelsk), og en stump af filmen kan ses her:

<https://news.cnrs.fr/articles/the-lost-city-of-akhenaten>

Det er svært at bedømme autenticiteten af det hele, men smukt og stemningsfuldt er det, især fordi vi også ser mennesker bevæge sig rundt i byen.
[LM]

CFEET-arkiver online

Et væld af materiale i det fransk-ægyptiske center i Karnak ligger nu online her:

<http://www.cfeet.cnrs.fr/index.php?page=archives-du-cfeet>

Det er et umådeligt nyttigt redskab for alle, der interesserer sig for templernes komplicerede historie. Der er oplysninger om igangværende arbejde og links til relevante publikationer og til hjemmesider om andre arkæologiske områder i Ægypten, museer og diverse projekter – ja listen er uendelig. På fransk – men en engelsk og arabisk version synes også at være planlagt.
[LM]